

23/1156 - Hørings svar fra Barneverns- og helsenemnda på Høring av Barnevernsutvalgets NOU 2023:7 - via regjeringen.no

Vårt saksnummer: 23/1156

Høring: Høring av Barnevernsutvalgets NOU 2023:7

Levert: 06/26/2023 14:16:14

Svartype:

Gruppering av høringsinstanser: Annen offentlig etat

Avsender: Barneverns- og helsenemnda

Kontaktperson: Ingrid Johansen

Kontakt e-post: sentralenheten@fylkesnemnda.no

Hørings svar fra Barneverns- og helsenemnda til NOU 2023:7 Trygg barndom, sikker fremtid

Innledende bemerkninger

Det vises til brev av 27. mars 2023 der NOU 2023:7 Trygg barndom, sikker fremtid, ble sendt på høring. Frist for høringen er satt til 26. juni 2023.

Virksomheten Barneverns- og helsenemnda som består av Sentralenheten og 12 barneverns- og helsenemnder, inngir et felles hørings svar innen fristen.

Hørings svaret er utarbeidet av en arbeidsgruppe som består av nemndledere i Sentralenheten og fra nemndene. Et utkast til hørings svar er forelagt nemndene som er invitert til å inngi kommentarer.

Grunnet kort høringsfrist og begrenset kapasitet, har få nemnder hatt anledning til å gå grundig inn i alle forslagene i den omfattende NOU 'en. Det må videre legges til grunn at det vil være synspunkter i hørings svaret som ikke alle nemnder nødvendigvis stiller seg bak. Det vil fremkomme fortløpende om en eller flere nemnder har avvikende syn, ved at det uttrykkes at «flertallet av nemndene», eller mer direkte at f.eks. «enkelte nemnder mener».

Generelle synspunkter

Barnevernsutvalgets utredning er omfattende og inneholder en rekke forslag til tiltak for å bedre barns rettssikkerhet. Nemndene er delt i synet på utvalgets ulike forslag. Noen tema kunne vært utredet grundigere. Det gjelder bl.a. menneskerettslige fundament for enkelte av forslagene. Tallgrunnlaget utvalget presenterer er omfattende, men enkelte steder fanger utredningen ikke opp nyere utvikling i nemndene.

Flertallet av nemndene stiller seg bak forslag nr. 21, 23, 25, 33, 35, 39, 67, 69, 72, 73, 75, 82, 85, 86, 97, 98, 108, 109, 111, 117 og 118. Disse påkaller ikke særskilte kommentarer.

Om departementet bare kan prioritere noen av temaene utvalget tar opp, mener flertallet av nemndene at følgende tema bør gis prioritet:

- barnerepresentasjonsordning og tilhørende prosessuelle rettigheter for barn,

inkludert advokat for alle barn i saker for nemnda (utvalgets kapittel 7 og 8)

- utvalgets kapittel 15 med tilhørende forslag, særlig etablering av et utvalg av advokater, gjennomgang av regelverk og praksis i atferdssaker samt evaluering av samtaleprosess

I høringssvaret har nemndene ikke kommentert utvalgets kapittel om 32 om økonomiske og administrative konsekvenser. Der utvalgets forslag har direkte betydning for nemndenes ressursituasjon, har vi kommentert dette spesielt.

Tre nemnder mener at NOU 'en generelt er preget av for liten tillit til barnevernstjenestene og deres evne til å ivareta lovpålagte oppgaver. En av nemndene i mindretallet peker på at utvalget synes å ha liten tillit til at de mange igangsatte endringstiltakene på feltet, vil heve kvaliteten i de kommunale og statlige tjenestene. Videre at mange av forslagene bærer preg av stor tro på at rettsliggjøring i form av lovregulering, herunder nye rettigheter og kontrollordninger, vil løse komplekse og sammensatte utfordringer på barnevernsfeltet. Denne nemnda ser at det er rom for forbedringer, men kan ikke se at de foreslåtte tiltakene er de best egnede eller godt nok begrunnet. De omfattende endringsforslagene og de ulike utredningene er svært ressurskrevende. Utvalget har i liten grad stilt spørsmål ved om dette er riktig bruk av ressurser.

Disse nemndene mener også at en utvidelse av nemndenes ansvarsområde i det frivillige og forebyggende sporet, vil svekke nemndas status som et uavhengig avgjørelsesorgan og tilliten til at nemnda er upartisk og nøytral, se forslag nr. 19, 42, 50 og 60.

Høringssvaret følger systematikken i utredningens kap. 30 hvor det enkelte forslag er oppsummert kronologisk etter kapitlene i NOU 'en. Nemndene gir kun innspill på tema og forslag som har direkte eller stor betydning for nemndenes saksbehandling.

Barnerepresentantordning (NOU kapittel 7)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene er enig i utvalgets beskrivelse av at foreliggende kunnskap tilsier at barns rett til medvirkning i egen barnevernssak ikke etterleves som forutsatt, jf. NOUens kapittel 6.

Nemdene arbeider aktivt med å styrke etterlevelsen av barns rett til medvirkning. Videre utviklingsarbeid er samtidig nødvendig for å sikre at medvirkningsretten blir ivaretatt på en god måte. I nemndenes pågående arbeid er det et særlig fokus rettet mot å styrke barns rett til informasjon og å legge til rette for barnevennlige møter i nemnda.

Arbeidet med å sikre barns rett til medvirkning på en god og barnevennlig måte, utfordrer samtidig nemndene både hva gjelder ressurser og krav til kompetanse. Det er også strukturelle forhold som vanskeliggjør en barnevennlig ivaretagelse av medvirkningsretten. Nemndenes erfaring tilsier at det er behov for en radikal endring av barnets representasjon og oppfølging, slik utvalget foreslår gjennom forslaget til Barnerepresentantordning (BRO).

Nemndenes og domstolenes rammer og arbeidsform er i stor grad innrettet mot en "voksenprosess". Selv om nemndene arbeider for å legge til rette for barnevennlige prosesser, er det et spørsmål om hvor stor grad av barnevennlighet nemndene vil kunne klare å oppnå innenfor gjeldende rammer.

Dagens system bygger også på fordeling av ansvar mellom ulike aktører og roller, som sammen skal sikre at medvirkningsretten ivaretas og at dette skjer på en god

og barnevennlig måte. At ansvaret er spredt innebærer i seg selv en risiko for at man ikke lykkes med dette.

Barnevernstjenesten har et lovpålagt ansvar for å informere barnet og avklare medvirkningsspørsmålet når en sak fremmes for nemnda. Nemnda har et selvstendig ansvar for å sikre at barnet har fått god og tilrettelagt informasjon som grunnlag for sitt valg om å uttale seg eller ikke. Hva og hvordan det kommuniseres til barnet, kan være avgjørende for barnets valg om å medvirke eller ikke, om det vil begjære partsrettigheter mv. Nemnda må i stor grad stole på at barnevernstjenesten løser oppgaven som forutsatt, ettersom nemnda har begrensede muligheter og virkemidler til å kunne kommunisere direkte med barnet i denne fasen av saken.

Barn har rett til å ha med seg en tillitsperson i samtaler med nemnda. Intensjonen med tillitspersonordningen er god. Nemndene er samtidig usikker på om ordningen vil fungere etter hensikten. Nemndene har i lengre tid praktisert en ordning med at barn kan ha med seg en "trygghetsperson" i samtale med nemnda. Erfaringen er at dette i liten grad benyttes. Det kan være ulike og sammensatte forklaringer på dette. En hovedutfordring er at det er vanskelig å finne frem til personer som barnet opplever å ha tillit til, og som ikke er en av barnets naturlige trygghetspersoner. Det er også en utfordring at ordningen i stor grad er basert på ulønnet innsats og at ordningen har et "ad-hoc" preg.

Utvalget har vist til at det er svakheter ved nemdenes synliggjøring og vektlegging av barnets mening i sine vedtak. Standpunktet bygger på en studie fra 2015 (Magnussen og Skivenes). Bevisstheten rundt synliggjøring av barnets mening har økt etter 2015, særlig etter 2018 da det ble lovfestet at det skal fremgå av vedtaket hva som er barnets mening. Det er nemndas erfaring at vedtak i dag synliggjør barnets mening.

Det opplyses også at andelen barn under 7 år som ble hørt ved nemndas behandling har steget fra 5% i 2021 til 11% i 2022.

Utvalget har reist spørsmål ved om økt bruk av samtaleprosess kan bidra til at barnets medvirkning og hensynet til barnets beste ikke blir tilstrekkelig ivarettatt, som følge av at deltakerne i samtaleprosessen kan ha et for stort fokus på å komme til enighet. En dialogbasert løsningsmodell i saker om barn, hvor barnet ikke selv er part eller representert med advokat, kan innebære risiko for at ønsket om å komme til enighet kan komme i konflikt med hensynet til barnets beste. Nemndleder er av den grunn også tillagt et særskilt ansvar for å våke over spørsmålet og avbryte prosessen dersom det søkes inngått avtaler som ikke er til barnets beste, jf. samtaleprosessforskriften § 8.

Utvalget fremhever også den generelle risikoen for at barnets mening og barnets beste ikke blir tilstrekkelig hensyntatt, men besvarer ikke spørsmålet nærmere. Nemndenes opplevelse er at nemndledere er seg bevisst denne problemstillingen. Det kan samtidig være enkelte samtaleprosesser som varer lengre enn det som er til barnets beste. Nemndene er enig i spørsmålet som utvalget reiser bør belyses nærmere, f.eks. i forbindelse med en ny evaluering av samtaleprosessordningen.

Utvalgets forslag 1, etablering av en Barnerepresentantordning

Flertallet av nemndene støtter forslaget om å prøve ut en barnerepresentantordning (BRO). To nemnder er uenige i forslaget og slutter seg til begrunnelsen til barnevernsutvalgets mindretall, punkt 7.6.1.

Flertallet av nemndene mener at erfaringene tilsier en fundamental styrking av barns rettigheter som inkluderer en systemisk omlegging. Innføring av BRO vil etter

nemndenes vurdering føre til en tydeliggjøring av barnets interesser, styrke barns autonomi og rettsstilling ved nemndsbehandlingen og styrke nemndas avgjørelsesgrunnlag. En særlig fordel med BRO er at den skal sikre uavhengig representasjon, kun ivareta barnets interesser og at representasjonen varer over tid. Den fremstår godt egnet til både ivareta barnets rettslige posisjon samtidig som den er barnevennlig.

Det vil være viktig å opprette institusjonelle rammer som legger til rette for at barnerepresentantene er kvalifiserte og kan være stabilt tilstede for barnet over tid. Dette vil også kreve god opplæring, oppfølging og avlønning.

Flertallet av nemndene mener alle barn som har rett på representasjon gjennom BRO, bør få partsrettigheter som forvaltes gjennom BRO-representanten, og få egen advokat ved behandling i nemnd og domstol.

Utvalget foreslår at barnerepresentanten skal formidle barnets mening og synspunkter, såfremt barnet ønsker dette. Videre foreslås at barnerepresentanten skal gi en selvstendig vurdering av barnets interesser til avgjørelsesorganet. Dette innebærer at representanten ikke bare blir barnets talsperson, men en slags barnets beste-representant.

Det kan være fordeler og ulemper med at BRO-representanten skal være en barnets beste-representant. Innvendingen er nok først og fremst at barnet kan miste tillit til representanten. Barnets rolle som selvstendig aktør kan særlig bli satt under press, hvis barnet har en annen mening enn representanten. Hvis man i tillegg følger utvalgets forslag om at det er representanten som har rett til å instruere advokaten når barnet er under 12 år, vil presset mot disse barna som selvstendig aktør ytterligere forsterkes.

Det bør derfor vurderes om representantens oppgave ved siden av å være en tillitsperson og talsperson, skal begrenses til å klargjøre barnets interesser overfor avgjørelsesorganer. Det er grunn til å tro at det kan gjøre det lettere å skape og bevare en trygg relasjon mellom barnet og representanten. Av samme grunn bør BRO ikke inneha rollen som tilsynsfører. Ønsket om at barnet skal ha færre personer å forholde seg til, kan bevares ved at BRO kan formidle barnets syn til tilsynsfører dersom barnet ønsker det.

For å styrke barnet som selvstendig aktør bør det også vurderes om instruksjonsretten overfor barnets advokat skal ligge til barnet selv, dersom barnet er i stand til å danne egne meninger om det spørsmålet som er oppe til avgjørelse.

For det tilfellet at BRO ikke følges opp, er flertallet av nemndene opptatt av at viktige elementer i forslaget vurderes, for å styrke barns rettigheter. Det gjelder særlig forslaget om at barn skal være representert av advokat i alle saker for nemnd og domstol. Dette er det enkelttiltaket som best kan bidra til å fremme barnets synspunkter, interesser og posisjon i saker for nemnd og domstol. Selv om barnevernstjenesten har ansvar for å innhente og fremme barnets synspunkter, er nemndenes erfaring at dette skjer i varierende grad og med ulik kvalitet i arbeidet. En ordning med advokat for alle barn krever at det etableres et eget utvalg med advokater som anses egnet for oppgaven, med særskilt opplæring. Barnets advokat vil også kunne ivareta barnets behov for løpende og tilrettelagt informasjon og være en støtte og kontinuitet for barnet i rettslige prosesser.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

BRO-ordningen vil antakelig innebære ressursmessige besparelser for nemndene knyttet til høring av barn. Samtidig vil det sannsynligvis gå med mer tid til

gjennomføringen av møter ved at barnet alltid er representert med egen advokat i nemndas møter, i tillegg til økte salærutgifter.

Barns prosessuelle rettigheter og klagemuligheter (NOU kapittel 8)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene slutter seg til utvalgets forståelse av barns manglende faktiske muligheter til å ha innflytelse på de beslutninger som fattes i barnevernet.

Utvalgets forslag 2, senke aldersgrensen for partsrettigheter til 12 år

Oppfatningen til nemndledere har vært og er nok fortsatt i noen grad, delt om aldersgrensen for barns partsrettigheter bør senkes, Hovedinnvendingen knytter seg til belastninger barn kan bli utsatt for gjennom dokumentinnsyn og deltakelse i nemndsmøter.

Tre nemnder støtter ikke utvalgets forslag om å senke aldersgrensen for partsrettigheter. Det vises blant annet til at dette spørsmålet ble vurdert av lovgiver for kort tid siden. Nemndene slutter seg til begrunnelsen for å opprettholde hovedregelen om gjeldende aldersgrense i Prop. 133 L (2020-2021) pkt. 18.2.4. Det vises også til nemndenes høringsuttalelse til NOU 2016:16.

Et flertall av nemndene mener at tiden nå er moden for å senke aldersgrensen for partsrettigheter til 12 år, for å styrke barns autonomi og rettsstilling. En endring av aldersgrensen vil også sikre likebehandling av alle barn i aldersgruppen mellom 12 og 15 år.

Utvalget har foreslått en snever unntaksadgang for å innvilge partsrettigheter til barn som er yngre enn 12 år, og for å nekte barn som er fylt 12 år partsrettigheter. Nemndene slutter seg til forslagene og er enig i at en eventuell adgang til å frata et barn som har fylt 12 år partsrettigheter, bør være en snever unntaksregel.

Nemndene vil understreke at hvis yngre barn skal være tilstede i nemndas møter, vil det stille store krav til tilrettelegging av møtet. Det kan by på utfordrende avveininger å ivareta hensynet til et bredt og forsvarlig avgjørelsesgrunnlag på den ene siden og hensynet til skånsomhet i behandlingen på den annen side. Saken må kunne opplyses tilstrekkelig også der barn er part. Det bør derfor vurderes utredet en unntaksbestemmelse som gir hjemmel for nemnda til å nekte barnet tilstedeværelse, der det kan være fare for eller skade for barnets helse og utvikling.

Gitt at man ikke innfører BRO-ordningen mener flertallet av nemndene at det vil være en vesentlig bedre ordning for å styrke disse barnas – og de yngre barnas – rettigheter at de får oppnevnt egen advokat, uavhengig av partsstatus. En alternativ løsning kan være at alle barn gis partsstatus i saker for nemnd og domstol, men at partsrettighetene tilpasses barns behov. En slik ordning bør kombineres med et fast utvalg av advokater for barn.

En nemnd er uenig i dette forslaget og viser til at det bør utvises forsiktighet med å legge til grunn at barns rettsikkerhet og medvirkning automatisk blir bedre ivaretatt ved at de bistås av advokat. Forslaget synes å bygge på en forutsetning om at advokater er bedre egnet til å informere og snakke med barn enn barnevernstjenesten selv. Nemnda er også bekymret for at en slik ytterligere rettsliggjøring vil bidra til å vidløftiggjøre prosessene, øke konfliktnivået mellom partene og føre til økt saksbehandlingstid.

Utvalgets forslag 3, snever unntaksbestemmelse for å nekte innsyn i opplysninger (kapittel 8.6)

Nemndene antar at det vil være fornuftig å ha adgang til å kunne nekte et barn

partsinnsyn i opplysninger, når dette kan være til fare eller skade barnets helse og utvikling. Nemndene mener det i et videre lovarbeid vil være hensiktsmessig å innhente kunnskap fra Finland, som har en slik bestemmelse, om hvordan unntaksadgangen praktiseres.

Utvalgets forslag 4, momentliste for å vurdere innvilgelse og fratakelse av partsrettigheter (kapittel 8.6)

Gitt at det fastsettes en regel hvor barn under 12 år kan innvilges partsrettigheter etter en bredere skjønnsmessig vurdering, mener nemndene at det er behov for nærmere momenter og føringer for skjønnsutøvelsen. Dette for å tilstrebe størst mulig grad av forutberegnelighet og likebehandling. Føringene må rettslig forankres i lovforarbeidene, ikke som «retningslinjer».

Utvalgets forslag 5, aldersgrense på 15 år for å samtykke til frivillige tiltak

Nemndene er enig i forslaget om at aldersgrensen for å samtykke til frivillige tiltak settes til 15 år. Selv om barnets mening vil være et viktig moment, er nemndene enig med utvalget i at barn under 15 år ikke bør få ansvar for slike flyttinger.

Utvalgets forslag 6, overprøving av vedtak som innebærer at barnet må flytte

Utvalgets forslag innebærer at barn skal ha rett til å få spørsmålet prøvd av nemnda når det flyttes ut av hjemmet til fosterhjem eller institusjon som et frivillig hjelpetiltak, flytting som akuttvedtak der barnet står uten omsorg, vedtak om frivillig besøkshjem og flytting til nytt fosterhjem eller institusjon under omsorgsplassering.

Et flertall av nemndene er positiv til forslaget, men vil samtidig påpeke at vil nemnda ha begrenset handlingsrom i flere av disse sakene, f.eks. når foreldre har «kastet inn håndkleet» og samtykker til en frivillig plassering i fosterhjem. Rett til overprøving vil ha størst rettsikkerhetsmessig betydning ved flytting av et barn under offentlig omsorg. Men også i slike tilfeller vil nemndas materielle handlingsrom kunne være begrenset, f.eks. i et tilfelle hvor et barn flyttes fordi et fosterhjem ikke makter oppgaven med å ivareta barnet.

Enkelte nemnder er uenige i forslaget, da det vurderes som lite praktisk og at en klagerett vil gi barn urealistiske forventninger.

Utvalgets forslag 7, overprøving av barneverntjenestens vedtak om hjelpetiltak i hjemmet

Nemndene slutter seg til utvalgets forslag om at barn, uavhengig av partsstatus, skal kunne klage et frivillig hjelpetiltak som vedrører barnet, inn for Statsforvalteren.

Utvalgets forslag 8, informasjon om klagerettigheter

Nemndene slutter seg til utvalgets forslag om at barn må få nødvendig og tilpasset informasjon om sine klagerettigheter, og at dette bør fastsettes i lov eller forskrift.

Prinsippet om barnets beste og skjønnsutøvelse (NOU kapittel 11)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene deler utvalgets vurdering om at vagheten i barnevernsloven § 1-3 om barnets beste, kan gi opphav til ulik behandling i barnevernet og at det derfor også kan representere et rettsikkerhetsproblem. Samtidig vil nemndene understreke at jussen setter noen rammer for hvordan barnets beste kan vurderes. Dette gjelder særlig menneskerettighetene.

Nemndene mener derfor at utvalget burde ha foretatt en nærmere vurdering av hvilken betydning menneskerettslige kilder har for hvordan barnets beste kan og bør vurderes. Praksis fra EMD, FNs barnekonvensjon og Høyesterett gir i noen grad

føringer for prioritet, rang eller vekt mellom de ulike momenter. Her nevnes bare kort:

EMDs «definisjon» av barnets beste som bestående av to hovedelementer, gir noen føringer for hvordan barnets beste kan vurderes. I følge EMDs praksis er det en sterk presumpsjon for at det er til barnets beste å opprettholde familiebåndene og eventuelt bli gjenforent med sine foreldre. Barnets interesse av å få beskyttet sin helse og utvikling har likevel størst vekt. Når man sier at barnets beste går foran hensynet til foreldrene og andre hensyn, er det derfor mer presist å si at det er barnets helse og utvikling som gis prioritet. Siden Adele Johansen-saken i 1996, har EMD lagt til grunn at foreldre ikke har krav på tiltak som kan skade barnets helse eller utvikling.

I vurderingen av om barnets helse og utvikling kan bli skadelidende, gir praksis fra FNs barnekomite ytterligere føringer. Sentralt er formålet med å vurdere og bestemme det beste for barnet, som ifølge barnekomiteen er å sikre full og effektiv utnyttelse av barnets rettigheter samt en helhetlig utvikling av barnet (Generell kommentar nr. 14 avsn. 51). I samsvar med menneskerettslig tenkning innebærer dette bl.a. at interesser som har karakter av å være menneskerettigheter skal ha stor vekt i vurderingen av hva som er barnets beste. Barns medvirkning er både en sentral og en gjennomgripende rettighet. Dette er bakgrunnen for at det i juridisk teori mener at vurderinger av barnets beste, bør ta barnets mening som utgangspunkt og følge det, med mindre det foreligger sterke eller tungtveiende grunner som gjør det nødvendig å velge en annen løsning (f.eks. A. Daly. Children, Autonomy and the Courts, Beyond the Right to be Heard. Brill Nijhoff 2017 s. 403.)

Utvalgets forslag 11, lovfesting av momentliste i bestemmelsen om barnets beste

I høringen til barnevernsloven av 2021 ga nemndene støtte til en barnets beste bestemmelse som var formulert som en rettslig standard, og at det var tilstrekkelig at sentrale momenter ble fremhevet i lovens forarbeider.

To nemnder mener det ikke er grunnlag for å endre bestemmelsen om barnets beste. De støtter ikke arbeidsgruppens forslag om bestemmelse og da særlig punktet om at barnets mening kun kan fravikes dersom det foreligger tungtveiende grunner.

Med bakgrunn i rettsutviklingen og kunnskapsgrunnlaget som blant annet utvalget har frembrakt, mener et flertall av nemndene at det nå bør lovfestes særlig relevante momenter som barnets beste skal vurderes etter. Bemerkningene i fortsettelsen tilhører flertallet.

Utvalgets forslag til ny barnets beste-bestemmelse dekker de momentene som det er særlig viktig å vurdere. Dersom man ikke ønsker å presisere vurderingstemaet av hva som er barnets beste (se nærmere nedenfor), bør momentet "familierelasjoner" fremheves som først i momentlisten. Det vil tydeliggjøre utgangspunktet om at det normalt er til barnets beste å opprettholde familielivet. Det kan også omfatte andre enn biologisk familie, for eksempel fosterfamilie. Deretter bør barnets behov for omsorg, beskyttelser og sikkerhet følge som det andre hovedmoment. En nemnd mener helse og utvikling bør nevnes først, da dette går foran familieliv ved konflikt.

«Barnets familie og stabile relasjoner til nær voksne», bør formuleres som «familie og viktige relasjoner». Dette fordi også barn kan være viktige relasjoner i et barns liv. Det samme kan personer som barnet ikke har hatt vedvarende/stabil kontakt med. Barns behov for stabile relasjoner kan inkluderes i momentet som gjelder barnets omsorgsbehov.

Det er uheldig å kategorisere «kontinuitet og et trygt og tilpasset omsorgsmiljø» som

en «rett» - når andre momenter som er like tungtveiende og kanskje sterkere rettighetspreget ikke gis denne merkelappen. For øvrig hører kontinuitetsmomentet sammen med barns behov for omsorg (utvalgets første strekpunkt).

Omsorgsmomentet kunne f.eks. hatt slik ordlyd: «Barnets behov for omsorg, kontinuitet og et tilpasset miljø»

For å unngå at barnets beste får som konsekvens at barnets rettigheter uthules, bør det fremkomme tydelig i forarbeidene at momenter som gjør seg så sterkt gjeldende i en sak at de har karakter av å være en menneskerett for barnet, skal gis særlig stor vekt.

For øvrig kan departementet vurdere å presisere vurderingstemaet for så vidt gjelder barnevernstiltak (barnevernsloven §1-3 andre setning) i tråd med EMDs praksis; at barnets beste handler om en avveining mellom barnets familie (og eventuelt privatliv) på den ene siden og beskyttelse av barnets helse og utvikling på den andre. Det avgjørende er når det er tilstrekkelige holdepunkter til å si at barnets helse eller utvikling kan skades/utsettes for en urimelig belastning.

Uansett om det er ønskelig å presisere hva som er til barnets beste, bør det vurderes å lovfeste barnets mening som et utgangspunkt for vurderingen av barnets beste. I forarbeidene til gjeldende lov er det fremhevet at den konkrete vurderingen av barnets beste skal gjøres med utgangspunkt i barnets mening (Innst. 625 L (2020-2021) s. 13). Tatt i betraktning at barnets mening etter barnevernsloven § 1-3 også skal være et sentralt moment i vurderingen av barnets beste, kan det hevdes at det allerede etter gjeldende rett må foreligge noen tungtveiende grunner for å fravike barnets mening. En lovfesting av et slikt prinsipp kan være et viktig grep for å realisere en rettighetsbasert tilnærming. En barnets beste-bestemmelse som tar utgangspunkt i barnets medvirkning, kunne f.eks. hatt slik ordlyd:

«Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barnevernets tiltak skal være til barnets beste. I vurderingen av hva som er til barnets beste skal barnets egen mening følges, med mindre det foreligger tungtveiende grunner som gjør det nødvendig å velge en annen løsning. I den konkrete vurderingen av om slike grunner foreligger skal særlig følgende momenter vurderes og tas hensyn til:

- barnets familie og viktige relasjoner
- barnets behov for beskyttelse og sikkerhet
- barnets behov for omsorg, kontinuitet og et tilpasset miljø
- barnets identitet og utvikling av sin egenart
- barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn
- barnets særskilte sårbarhetsfaktorer
- barnets sosiale situasjon, helse, utdanning og fremtidsutsikter.»

Eventuelt kunne man tilføyd en setning om at barnets beste for barn som ikke har meninger eller ikke er i stand til å danne seg egne meninger, skal vurderes med utgangspunkt i strekpunktmomentene.

Barnevernstjenestens undersøkelser (NOU kapittel 12)

Utvalgets problemforståelse

Utvalgets beskrivelse av utfordringene i kapittel 12.4 er godt dokumentert og gjenkjennbart for nemndene. Nemndene er avhengig av at barnevernstjenestens undersøkelsesarbeid har god kvalitet for å få et tilstrekkelig godt

avgjørelsesgrunnlag.

Utvalgets forslag 13, ny modell for barnevernets arbeid med undersøkelsen

Utvalgets forslag om ny modell for undersøkelse er tenkt å føre til større grad av siling av saker, slik at den mest grundige undersøkelsen gjennomføres i de mest alvorlige sakene. Nemndene behandler de mest alvorlige sakene. Derfor vil dette forslaget kunne føre til et bedre beslutningsgrunnlag for de sakene som nemndene behandler. Et flertall av nemndene er enig i forslaget.

Utvalget har også foreslått et krav om tverrfaglig spesialistvurdering i de mest komplekse og krevende sakene. Flertallet av nemndene er også enig i dette. Forslaget forutsetter at det er tilstrekkelig kapasitet til å foreta slike vurderinger, slik at det ikke fører til uforholdsmessig lengre saksbehandlingstid.

Frivillig plasseringer (NOU kapittel 13)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene er enige i utvalgets problemforståelse, at opplysninger tyder på at det kan være utfordringer ved frivillige plasseringer utenfor hjemmet, og at det kan oppstå rettsikkerhetsmessige utfordringer. Samtidig kan frivillige plasseringer også ha positive sider, spesielt med tanke på individets frihet og autonomi, som nevnt av utvalget.

Utvalgets forslag 16, presisere vilkårene for frivillig plassering

Utvalgets forslag om at vilkår for frivillig plassering i fosterhjem eller institusjon etter barnevernsloven § 3-2, presiseres ved at ordet "midlertidig" tas inn i lovteksten, vil sannsynligvis føre til at midlertidige plasseringer ikke benyttes som en lengevarig ordning. Nytt punktum i § 3-2 ("Barnevernstjenesten skal etter seks måneder vurdere situasjonen for barnet og foreldrene, jf. § 8-1") vil også forsterke intensjonen om midlertidighet.

Motforestillingen mot spesielt tilføyelsen av "midlertidig", er at det i enkelte tilfeller kan være den beste ordningen for barn og foreldre at det ikke skjer et tvangsinngrep, spesielt for eldre barn. Det samme kan være for yngre barn som for eksempel plasseres hos noen i samme familie. Frivillige plasseringer vil være i henhold til barnets beste og minste inngreps prinsipp, jf. § 1-5, hvis slike plasseringer fungerer for barn og foreldre.

Spørsmålet er derfor om det er bedre at det kun tas inn i loven at "Barnevernstjenesten skal etter seks måneder vurdere situasjonen for barn og foreldre". Sammenholdt med at det i nåværende § 3-2 3. punktum står at barnevernstjenesten skal "vurdere" om det skal reises sak om omsorgsovertakelse, så kan det føre til en innskjerping av praksis, samtidig som at det ikke utelukker frivillige plasseringer som fungerer godt nok.

Når det gjelder tilføyelsen, med nytt fjerde punktum til § 3-2 er det et spørsmål om det rent lovteknisk i stedet bør tas inn i § 8-1.

Ut fra en avveining av de ulike interesser, som også utvalget peker på, mener nemndene at formålet med frivillige plasseringer (jf. utvalgets forslag nr. 17) må utredes. Først etter en slik utredning kan man ta stilling til om det bør lovfestes at frivillige plasseringer skal være midlertidige.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

Hvis intensjonen for forslaget blir oppfylt, at flere plasseringer utenfor hjemmet blir bestemt ved tvangsvedtak, vil det medføre en saksøkning for nemndene, og dermed både økonomiske og ressursmessige konsekvenser. Utvalget har tallfestet

plasseringer utenfor hjemmet til 1.859 barn i 2021.

Utvalgets forslag 17, utrede formålet med frivillige plasseringer

Som utvalget skriver, kan det være tilfeller hvor frivillig plassering utenfor hjemmet kan være egnet, som også fremgår av nemndenes motforestillinger til forslag nr. 16. Nemndene er enig i at dette utredes.

Utvalgets forslag 18, utrede legalitetskontroll for frivillige plasseringer

Nemndene forstår utvalget slik at det foreslås er en tilsvarende behandling som ved akuttvedtak, barnevernsloven § 14-22. Et flertall av nemndene er enige i at legalitetskontroll kan virke opplærende og disiplinierende, og er enig i forslaget om å utrede dette.

Tre nemnder er uenige, og mener dette er et av flere forslag i utredningen som kan svekke nemndas uavhengige posisjon overfor barnevernstjenesten. Det pekes på at det er betenkelig å gi nemndene, som i utgangspunktet er rene avgjørelsesorgan, en «opplærende og disiplinierende» rolle i barneverntjenestens arbeid med frivillige hjelpetiltak. Det er statsforvalteren som har ansvaret for veiledning av barneverntjenesten. Å gi nemndene en slik rolle gir uklare ansvarslinjer.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

Hvis legalitetskontroll innføres, vil det medføre en saksøkning for nemndene.

Utvalgets forslag 19, utrede bruk av samtaleprosess i saker om frivillig plassering

Nemndene er enig i at det bør utredes hvordan private parter kan sikres korrekt bistand i saker der barnevernstjenesten vurderer frivillig plassering. Et flertall av nemndene er også enig i at det bør vurderes om samtaleprosess i regi av nemnda eller en ordning med dialogprosess i kommunen kan brukes i denne type saker.

Utvalgets bekymring er blant annet om beslutningsprosessen og saksbehandlingen omkring frivillige plasseringer er tilstrekkelig omfattende, om samtykket som barn og foreldre gir er reelt, og om de er blitt gjort tilstrekkelig kjent med rettighetene sine. Mye av dette kan, som foreslått, avhjelpes ved at vilkåret for frivillig plassering blir tydeligere presisert i loven, at det lovfestes at barnevernstjenesten skal vurdere situasjonen for barnet og foreldrene etter seks måneder, og at denne vurderingen må dokumenteres som en del av dens oppfølgingsansvar, jf. § 12-4.

En eventuell utredning av utvidelse av samtaleprosess til saker om frivillige plasseringer bør bl.a. omfatte:

- behovet for å bruke en utenforstående tredjepart i dialogen mellom barnevernstjenesten og private parter på dette stadiet av en barnevernssak
- o herunder muligheter og begrensninger som ligger i «dialogprosess» i barnevernstjenesten
- o om private parters opplevelse av tvang blir redusert ved bruk av samtaleprosess
- om nemnda eller andre aktører best kan ivareta rollen som uavhengig tredjepart på dette stadiet av en barnevernssak
- om en utvidelse av nemndas arbeidsområde kan føre til uheldig og/eller uklar rolle- og ansvarsfordeling mellom nemnda og barnevernstjenesten
- om utvidelse av samtaleprosessordningen kan føre til vansker for nemndenes saksavvikling, f.eks. pga. habilitet- og/eller kapasitetsproblemer
- om domstoler «mekler» i barnevernssaker i andre land, eventuelt i hvilke type saker og erfaringene derfra.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

Forslaget, om det blir en realitet, vil innebære betydelige økonomiske og administrative kostnader både i barnevernstjenestene og i nemnda, samt i salærkostnader til partenes prosessfullmektiger og tolker mv.

Barnevernets akutttiltak (NOU kapittel 14)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene har ingen innvendinger til utvalgets problemforståelse.

Utvalgets mindretallsforslag om behandling av klagesaker i ordinær nemnd

Nemndene er ikke enig med mindretallets forslag om at alle klagesaker skal behandles ved ordinær nemnd. Etter nemndenes syn er partenes rettsikkerhet ivaretatt ved barnevernsloven § 14-23, både ved at prosessreglene gir anledning til en hurtig prøving og muligheten til å hente inn kompetanse i nemnda der hvor det kreves.

Mindretallets forslag vil mest sannsynlig føre til betydelig lengre saksbehandlingstid. Det er krevende å få fagkyndige og alminnelige medlemmer til å ta oppdrag på kort varsel. Det vises til at lang saksbehandlingstid var bakgrunnen for at loven ble endret fra at klagesaker ble behandlet med ordinær nemnd til nemndleder alene (NOU 2005:9 Ressursbruk og rettsikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker).

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

Hvis alle klagesaker skal behandles med ordinær nemnd vil det medføre behov for mer ressurser til nemndene og økte sakskostnader. Det vil sannsynligvis også medføre et behov for å ha flere fagkyndige medlemmer i nemndenes utvalg.

Utvalgets vurdering av en ordning med andrehåndsvurdering av akuttvedtak

Utvalget har drøftet om det bør innføres en mer inngående kontroll av det faktiske avgjørelsesgrunnlaget enn det som ligger innenfor legalitetskontrollen. Nemndene er enig med utvalget i å ikke foreslå en slik ordning.

Nemndene mener at barnevernsloven § 14-22 og § 14-23 i stor grad dekker den ordningen som ble foreslått av Fylkesnemndsutvalget i NOU 2005:9, og at det ikke er behov for noen annen endring enn det som ble vedtatt i nåværende lov. Alle vedtak blir nå kontrollert av nemndleder i medhold av barnevernsloven § 14-22. Selv om de fleste vedtak godkjennes, fører ordningen til at barnevernstjenestene må kvalitetssikre sine vedtak. I tillegg får partene som protesterer på vedtaket, muntlig klagebehandling.

Barn fra og med 15 år og foreldre vil ha krav på fritt rettsråd uten behovsprøving hvis det treffes vedtak etter § 4-2 og § 4-4, og alltid ha krav på fri sakførsel hvis akuttvedtaket påklages.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

Mer inngående behandling av akuttvedtak i nemndene vil få betydning for nemndenes kapasitet og ressursbruk.

Nemnds- og domstolsbehandling av barnevernssaker (NOU kapittel 15)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene deler utvalgets vurdering av utfordringsbildet i nemndenes og domstolenes behandling av barnevernssaker. Det er klare forbedringspunkter i dagens system for å sikre riktige avgjørelser innenfor en akseptabel tidsramme.

Utvalget legger til grunn at det ikke foreligger andre krav om saksforberedelsestid

for barnevernstjenestene for å fremme begjæring til nemnda enn forvaltningsloven § 11a. Nemndene vil minne om at det følger av barnevernsloven § 2-2 annet ledd at den alminnelige undersøkelsesfristen er snarest og senest innen tre måneder, eventuelt at den kan utvides til seks måneder ved særlige tilfeller. Sammenholdt med barnevernsloven § 2-5 bokstav d vil undersøkelsesfristen være kravet til saksbehandlingstid, da undersøkelsen først avbrytes når begjæring er sendt.

Nemndene er særlig opptatt av at muligheten til overprøving av nemndenes vedtak i flere instanser, medfører at barn må stå i uavklarte omsorgssituasjoner over tid og at gjentatte høringer kan føre til store belastninger for barnet.

Nemndene er langt på vei enig i at samtaleprosess kan utfordre barn og foreldres rettssikkerhet. Det kan også spørres om alle saker som i dag behandles i samtaleprosess er egnet for en slik behandling. Videre kan det spørres om prosessen utfordrer barns rett til å få en barnevernssak avgjort innen rimelig tid. Dette er spørsmål som bør utredes.

Nemndene mener at samtaleprosessforskriften langt på vei svarer ut utvalgets bekymringer. En evaluering av ordningen med samtaleprosess vil derfor ha stor nytteverdi for nemndenes praktisering av ordningen og videreutvikling av den.

Samtidig vil nemndene påpeke at det er viktige og positive sider ved samtaleprosess som ikke kommer tydelig nok frem i utvalgets utredning.

Samtaleprosess kan bidra til utjevning av maktubalanse mellom partene, fremme private parters autonomi og medvirkning, gir nye muligheter for samarbeid og muligheter for individuelt tilpassede løsninger. Samtaleprosess kan etter omstendighetene også føre til at saken opplyses bedre. Prosessformen gir dessuten mulighet for mindre inngripende tiltak, og bygger på forskning som viser at dialogiske prosesser er mer tillitsskapende enn tradisjonelle rettsprosesser.

Nemndene tør opplyse om at også EMD har påpekt at barnevernsrett er et følsomt rettsområde hvor det kan være gode grunner til å ha avgjørelsesorganer som i første instans er mer uformelle enn de alminnelige domstolene, jf. dom av 24. februar 1995, McMichael mot Storbritannia (klagesak nr. 16424), avsnitt 80. Europarådets retningslinjer for barnevennlig rettsprosess (Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Child-Friendly Justice) anbefaler dessuten alternative rettsprosesser som for eksempel mekling når det best fremmer barnets beste, men uten å hindre barns «access to justice», se retningslinjen punkt 24.

Når det gjennomføres flere samtalemøter og når samtaleprosessen går over til behandling i forhandlingsmøte, kan prosessformen noen ganger føre til betydelig lengre tidsbruk enn ved en ordinær behandling. Dette kan være uheldig i noen saker. Samtidig må det tas med i vurderingen at partene ofte gjennom samtaleprosess selv løser hele eller deler av saken, til barnets beste. Dette har en egenverdi og er i samsvar med minste inngreps prinsipp. En rekke spørsmål vil dessuten ofte finne bedre og mer fleksible løsninger enn det som er mulig i ordinær nemndsbehandling. Noen ganger er det nødvendig å prøve ut ordninger for å finne gode løsninger i en sak. Det er også et viktig element at tidsbruken i samtaleprosess kompenseres ved at sakene som finner sin løsning etter samtaleprosess, ikke bringes inn for domstolene.

De store forskjellene mellom nemndene i bruken av samtaleprosess er uheldig. Noe av årsaken til de geografiske ulikhetene kan være at ordningen er relativt ny, og at noen (5) nemnder har betydelige lengre erfaring med prosessformen enn andre. Sentralenheten har ansatt en spesialrådgiver i samtaleprosess. Spesialrådgiveren har et særlig ansvar for det pågående kompetansearbeidet som finner sted i

nemndene, og som også har til formål å dempe geografiske ulikheter, gjennom opplæring og refleksjonssamlinger. Det er også en veileder under utarbeidelse som også har til formål å utjevne forskjeller.

Utvalgets forslag 26, retningslinjer for nemndas og domstolens behandling av barnevernssaker

Nemndene bruker retningslinjer, veiledere og maler for å sikre høy kvalitet og likhet i saksbehandlingen. Sentralenheten gir retningslinjer for den administrative saksbehandlingen i nemndene, men kan ikke instruere nemndene i lovtolkning eller i lovanvendelsen, hverken i materielle eller prosessuelle avgjørelser. På områdene som ligger innenfor nemndenes faglige uavhengighet benyttes veiledere og maler, og da slik at de utgjør forslag som kan benyttes i den enkelte sak.

Nemndene har allerede hatt noe erfaringsutveksling med domstolene, blant annet om maler for mandater til sakkyndige utredninger og veiledere om barns medvirkning. Nemndene har god erfaring fra samarbeidet med domstolene og mener det er grunnlag for å videreutvikle dette samarbeidet og gjøre det mer formalisert enn hva tilfellet er i dag. Å lage felles administrative retningslinjer vil imidlertid være vanskelig ettersom domstolene og nemndenes organisering og saksbehandling er ulik på flere områder, blant annet regler om behandlingsformer og måten sakskostnader finansieres.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

I nemndene vil hovedansvaret for å utarbeide og vedlikeholde retningslinjer, veiledere og maler ligge hos Sentralenheten. Erfaring tilsier at denne type samarbeid og erfaringsutveksling tar tid og krever betydelige ressurser fra den eller de som skal inngå i slikt arbeid.

Utvalgets forslag 27, mal for barneverntjenestens begjæringer til nemnda

Nemndene er enig i utvalgets problemforståelse. Begjæringene har ulik kvalitet omkring i landet. Problemene kan både være at de inneholder mangelfull informasjon i henhold til barnevernsloven § 14-9 første ledd, eller at begjæringen inneholder for mye informasjon, slik at det blir uoversiktlig ved at argumentasjonen går lengre enn nødvendig, jf. § 14-9 annet ledd. Det er heller ikke uvanlig at vitner og dokumenter påberopes uten at det er målrettet mot sakens opplysning, jf. barnevernsloven § 14-9.

Det er viktig for saksforberedelsen og kontradiksjon at kvaliteten på begjæringene heves. Nemndene er derfor enig med utvalget i at det bør lages en nasjonal mal for begjæringer.

Utvalgets forslag nr. 29, nødvendig kompetanse om urfolk og samiske barn og familier.

Nemndene deler utvalgets forståelse av problemet og vurderer på bakgrunn av forpliktelsene etter både ILO-konvensjon nr. 69 art. 28-29 og Grunnlovens § 108, at det er nødvendig med ytterligere tiltak for å sikre slik kompetanse. Nemndene vil imidlertid tilføye at det noen ganger er en utfordring å vite om barnet/partene er samiske. Ikke alle har typiske samiske navn, og ikke alle med typisk samisk navn er samisk. Det finnes ingen offentlig registrering av samer utover Sametingets valgmannstall (som ikke er offentlig tilgjengelig), og oppføringen der er heller ikke alltid konfliktfri. Det kan også være en utfordring at det ikke er gitt at foreldrene og/eller barnet har samme syn på spørsmålet.

Nemndene er i utgangspunktet enig i at forslaget fra Domstolkommisjonen (NOU

2019:17) om etablering av en ressursdomstol (tingrett) for samiske saker bør følges opp, og at det bør opprettes en tilsvarende spesialisert ressursnemnd. Begge deler vil eventuelt få omfattende konsekvenser både økonomisk og administrativt.

Et alternativ kan være mindre kostnadskrevenne tiltak i de eksisterende nemndene. Kulturkompetanse kan tilføres gjennom nemndas medlemmer i den enkelte sak, eller gjennom oppnevnte eksterne sakkyndige. For at dette skal la seg gjennomføre, må man iverksette strategisk rekruttering av personer med god kjennskap til samisk kultur med det formål å utvide nemndenes utvalg av alminnelige og fagkyndige medlemmer, jf. barnevernsloven § 14-2. For eksempel kunne man opprette et eget underutvalg med slik kompetanse. Underutvalg av fagkyndige og alminnelige medlemmer med førstehåndskjennskap til samisk/urfolks kultur ville også kunne benyttes i landets øvrige nemnder i enkeltsaker med behov for slik kompetanse.

Det kunne også vurderes å opprette tilsvarende underutvalg for flere kulturer slik at ordningen gjelder for flere minoriteter (som adresseres av utvalget i kapittel 9) enn samer og urfolk.

Utvalgets forslag 30, liste over advokater i barnevernssaker

Nemndene deler utvalgets vurdering av at det er store forskjeller i kompetanse og personlige egenskaper mellom advokater som representerer partene i barnevernssaker. Behandlingen av barnevernssaker er kompleks og stiller store krav til advokatene for at disse kan representere og rådgi partene på en god måte. Nemndene ser at kvalitetsforskjellene i advokatenes arbeid særlig gir seg utslag i saker som behandles i samtaleprosess og når advokater representerer barn som er part.

Nemndene støtter utvalgets forslag om at det innføres en ordning med faste advokater i barnevernssaker, etter modell fra ordningen med faste forsvarere for domstolen. Med ikrafttredelsen av ny barnevernslov gis stadig flere barn under 15 år partsrettigheter. Særlig for disse barna er det vanskelig å vite hvilke advokater som vil representere dem på en god måte. Problemstillingen vil bli enda mer aktuell hvis aldersgrensen for barns partsrettigheter senkes til 12 år. Nemndene har ansvar for å legge til rette for barnevennlige prosesser. Dette kan vanskelig oppnås uten advokater som har god innsikt ikke bare i lovverket, men også i barnevernstjenestens oppgaver og myndighet, og som har de personlige egenskaper som gjør at de kan ivareta partenes interesser på en god måte.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

En ordning der advokater oppnevnes eller godkjennes til å stå på en liste over advokater i barnevernssakene må høyst sannsynlig administreres av Sentralenheten for barneverns- og helsenemndene. For virksomheten vil det innebære bruk av betydelige ressurser til prosessen med å saksbehandle søknader, godkjenning og eventuelt tilbakekall av godkjenning.

Utvalgets forslag 31, tydeligere prosedyrer for saksbehandling i nemnda

Kravene til saksbehandling følger allerede av barnevernsloven kapittel 14, bl.a. § 14-11 og § 14-5. Nemndene har i i sitt kompetansearbeid fokus på aktiv saksforberedelse. Et flertall av nemndene ser at det kan være hensiktsmessig med tydeligere føringer for å få til aktiv saksstyring enda bedre.

Disse nemndene mener at det i noen saker kan være en fordel å gjennomgå saken med medlemmene i forkant, og at de deltar på et planmøte. Imidlertid bør det foretas en konkret vurdering av om det er behov for å trekke med nemnda, da det også kan føre til at det brukes uforholdsmessig mye tid i saksforberedelsen, og at

den ikke blir like dynamisk som hvis nemndleder gjør dette alene.

Tre nemnder er uenig i forslaget om å trekke nemndas medlemmer med i saksforberedelsen i større grad enn det allerede er anledning til i dag.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

Hvis medlemmene trekkes inn i saksforberedelsen, vil dette føre til økte sakskostnader for nemndene på grunn av økt godtgjørelse til nemndas medlemmer. I tillegg vil saksforberedelsen ta lengre tid.

Utvalgets forslag 32, økt skriftlighet for nemndene

Nemndene er enig med utvalget i dette forslaget. Som utvalget nevner, har nemndene i dag en viss mulighet til skriftlig behandling i medhold av barnevernsloven § 14-16 andre og tredje ledd. I tillegg har nemndene også mulighet til kombinert muntlig og skriftlig behandling etter § 14-16 fjerde ledd. I de tilfeller går sakens dokumenter inn i nemndas avgjørelsesgrunnlag, jf. barnevernsloven § 14-19 tredje ledd. Saksbehandlingen tilpasses den konkrete sak, men vanligvis holdes det ikke innledningsforedrag, men det gis anledning til partsforklaringer og nødvendige vitneforklaringer. I tillegg har prosessfullmektigene som regel kortere sluttinnlegg.

Vilkårene for å benytte denne fremgangsmåten er imidlertid de samme som ved fullt ut skriftlig behandling. Økt skriftlighet kan gjøres ved en lovendring, som i større grad tillater bruk av kombinert behandling, kombinert med mer aktiv bruk av § 14-11 tredje og fjerde ledd.

I NOU 2020:5 foreslo Rettshjelpsutvalget en lovendring som ville gi en kombinert behandling, ved at dokumentene går inn i avgjørelsesgrunnlaget. Nemndene ga følgende høringsuttalelse den gang:

“Utvalget har i ny § 7-18 første ledd i barnevernloven, foreslått at barnevernsaken skal avgjøres på bakgrunn av en kombinasjon av forhandlingsmøte og sakens dokumenter. Forslaget innebærer at tyngdepunktet i saksbehandlingen blir flyttet fra forhandlingsmøtet til saksforberedelsen. Fylkesnemndene er langt på vei enig i at en slik omlegging kan innføres uten at det går på bekostning av rettssikkerheten, men vil peke på enkelte problemstillingen som utvalget ikke har løftet frem”

De problemstillinger som nemndene pekte på var bl.a. at det har betydning for innholdet i begjæring og tilsvaret. Det var også påpekt at det vil føre til mer tid for saksforberedelse.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

Større grad av skriftlighet med kombinert skriftlig og muntlig behandling, antas å føre til kortere forhandlingsmøter. Imidlertid vil det føre til at saksbehandlingen vil kreve mer ressursbruk for nemndene.

Tilleggsforslag fra nemndene, hjemmel for fjernmøter

Utvalget har foreslått at nemndene skal få hjemmel til å ta i bruk fjernmøter, særlig for vitneforklaringer. Nemndene vil påpeke at det allerede er hjemmel for å avhøre vitner ved fjernavhør, jf. barnevernsloven § 14-18 som viser til tvisteloven § 21-10.

Derimot har nemndene ikke hjemmel til å avholde nemndas møter som fjernmøter slik domstolene har, jf. tvisteloven § 13-1. Erfaringer fra koronapandemien da nemndene hadde hjemmel for fjernmøter i midlertidig koronalov, tilsier at også nemndene burde ha mulighet for å beslutte fjernmøte. Som utvalget nevner, kan det være mer skånsomt for barn og unge med partsstatus å delta i et fjernmøte. For ungdom som bor på institusjon, kan det være en ytterligere belastning å måtte bli fremstilt og transportert over lange strekninger.

Også for foreldrene vil fjernmøte i noen tilfeller være mer skånsomt, for eksempel hvis det er store konflikter mellom dem eller de befinner seg i utlandet. I dag kan de kun gi digital partsforklaring, ikke følge resten av forhandlingsmøtet digitalt. Prosessfullmektigen kan ikke delta digitalt, og for eksempel være tilstede sammen med part som forklarer seg i fjernmøte.

Nemndene mener på denne bakgrunn at barnevernsloven § 14-18 bør endres, slik at den også viste til tvisteloven § 13-1.

Utvalgets forslag 36, bedre digitale løsninger i nemnd og domstol

Som utvalget skriver, pågår det digitaliseringsprosjekt hos nemndene, bl.a. ved å digitalisere nemndenes møterom. I dag benyttes i hovedsak papir i nemndenes forhandlingsmøter og fjernavhør har i stor grad foregått pr. telefon. Når det er fjernavhør ved bruk av video, benyttes et midlertidig utstyr som ble hasteinnkjøpt under koronapandemien. Digitaliseringsprosjektet innebærer bruk av digitale dokumenter og bedre utstyr som gir mulighet til fjernavhør med bruk av video. Det er ikke montert utstyr for lyd- og videopptak av hele forhandlingsmøtet, og nemndene har heller ikke hjemmel til dette. Imidlertid kan digitaliseringsverktøyet i nemndenes prosjekt utvides til å ha med opptaksutstyr.

Nemndene mener det er viktig at samtlige nemnder blir heldigitaliserte, både for å komme bort fra et foreldet papirbasert forhandlingsmøte og slik at fjernavhør kan gjennomføres med utstyr som sikrer god lyd- og bildegjengivelse. Nemndene er også positiv til å få adgang og utstyr for opptak av parts- og vitneforklaringer.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

Pr. i dag er det kun to saler i nemnda i Oslo og omegn som er digitalisert, og da som «piloter». Det er planlagt å digitalisere ytterligere to saler i nemnda i Vestland og nemnda i Østfold. Videre utrulling avhenger av den økonomiske situasjonen til nemndene. Digitaliseringen av salene vil derfor ta lengre tid, sannsynligvis flere år.

Både å videreføre digitaliseringsprosjektet som nemndene har i dag til alle nemndene og å få utstyr til opptak av vitne og partsavhør, vil innebære store kostnader for nemndene.

Utvalgets forslag 37, nemnda må legge føringer for plasseringssted

Nemndene er enige med utvalget om at det er en rettssikkerhetsmessig utfordring at det helt unntaksvis er klart hvilket konkret fosterhjem barnet skal plasseres i når en sak om omsorgsovertakelse behandles av nemnda. Tilsvarende er det rettssikkerhetsmessig problematisk at institusjonsplass i atferdssaker klarlegges sent av offentlig part, og at nemnda nær aldri har alternative institusjonsplasser å velge mellom. Dette gjør det utfordrende for nemnda å vurdere konkret om det er forholdsmessig og til barnets beste å tvangs plassere barnet.

Nemndene vil påpeke at den nye hjemmelen i barnevernsloven § 14-9 siste ledd til å avvise mangelfulle begjæringer muligens kan ha en viss oppdragende effekt. Men fordi ressursmessige og strukturelle forhold antagelig er sentrale årsaker til at plasseringssted ikke foreligger eller kommer sent i nemndsbehandlingen, bør det vurderes andre tiltak for å bøte på rettssikkerhetsutfordringen. Det kan kanskje være et godt grep å innføre en plikt for nemnda til å gi føringer for hvilke hensyn som må ivaretas ved valg av plasseringssted for omsorgsovertakelse, slik utvalget foreslår.

To nemnder mener at sterkere føringer om plasseringssted kan føre til at barn må vente enda lengre på plasseringssted.

For at nemndene skal få et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag for å legge føringer

for plasseringsted, bør det vurderes å lovfeste en plikt for kommunen til å utarbeide utkast til planer for nemndsbehandlingen, både for oppfølging etter omsorgsovertakelse, atferdsplassering og samvær. Dette ble foreslått i NOU 2016:16 (se kap. 20 lovforslag § 46, 47 og 48). Utkast til planer som foreligger ved nemndsbehandlingen vil også mer generelt gi nemnda et bedre grunnlag for å vurdere forholdsmessighet/barnets beste av barnevernstiltaket. For samværsspørsmålet innebærer Bufdirs retningslinje for samværsfastsettelse av 12. desember 2022 i praksis at barnevernstjenesten nå må utarbeide en form for utkast til samværsplan ved nemndsbehandlingen. Men private parter og nemnda/domstolen bør også vite hvordan barnevernstjenesten tenker om oppfølging av barn og foreldre mer generelt.

Nemndene mener det også bør vurderes lovendringer som gir Bufetat en tydeligere bistandsplikt for å fremskaffe plasseringssted ved beslutninger om å fremme begjæring om tvangsplassering for nemnda (både ved omsorgsplassering og atferdsplassering).

Utvalgets forslag 38, gjennomgang av regelverket og praksis i atferdssaker

Nemndene slutter seg til utvalgets oppfatning om at kravene som følger av EMDs praksis blir utfordret på tre områder. Det kan stilles spørsmål ved om utvalgets utlegning av forholdsmessighetskravet som en helhetlig og balansert interesseavveining er tilstrekkelig presis. Ser man på menneskerettslige kilder, er lengden av oppholdet ikke bare en del av forholdsmessighetsvurdering, men selve kjernen i forholdsmessigheten i disse sakene.

I EMDs dom av 19. Mai 2016, D.L. mot Bulgaria (klagenr. 7472/14) har EMD presisert forholdsmessighetskravet når barn plasseres i atferdsinstitusjoner slik:

«[T]he Court considers, in the light of the relevant international standards, that an essential criterion for the assessment of proportionality is whether the detention was order as a last resort, in the child`s best interests, and was aimed at preventing serious risk for the child`s development. When this criterion is no longer fulfilled, the basis for the deprivation of liberty ceases to exist»

Tilsvarende følger også av BK art. 37 b) som bestemmer at frihetsberøvelse av barn «shall be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time». Nødvendighetskravet kan med andre ord ikke erstattes av en bred helhetsvurdering av hva som anses som en balansert avveining av interessene som står på spill.

Nemnder og domstoler fastsetter nesten alltid en plasseringstid på inntil ett år. Som utvalget påpeker utfordrer denne praksisen barns rett til regelmessig/fornytt rettslig prøving etter EMK art. 5 nr. 4 og BK art. 25. Nemndene viser i denne forbindelse også til vedlagte brev fra Sentralenheten datert 21. mars 2023. Nemndene vil også tilføye at praksisen med langvarige atferdsplasseringer som nå nesten alltid settes til inntil ett år også utfordrer det menneskerettslige forholdsmessighetskravet som er redegjort for over.

En måte å legge til rette for unødvendig langvarige tvangsplasseringer er å innføre en ordning med hyppigere nemndsbehandlinger, slik nemndene allerede har foreslått i nevnte brev av 21. mars 2023. Det vil ivareta retten til jevnlig rettslig prøving av frihetsberøvelse, og også være en viktig rettssikkerhetsgaranti for å ivareta forholdsmessighetskravet (minste inngreps prinsipp) i konkrete saker.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

Hyppigere nemndsbehandlinger i atferdssaker medfører selvsagt flere saker for

nemndene. Omfanget av de økonomiske og administrative konsekvenser vil avhenge av hvordan man eventuelt innretter en ordning med fornyet prøving.

Utvalgets forslag 40, kriterier for vurdering av sakstyper som er egnet for samtaleprosess.

Nemndene mener at samtaleprosessforskriften langt på vei svarer ut utvalgets bekymringer knyttet til barns rettigheter og partenes rettssikkerhet, bl.a. om frivillighet og samtykke, kontradiksjon og egnethetsvurdering av saken. Som oppfølging av forskriften har Sentralenheten foretatt endringer blant annet i berammingsrutiner, gjennomført refleksjonssamlinger i nemndene og satt i gang arbeidet med å revidere veileder for samtaleprosess. Målet er å bidra til større likhet mellom nemndene og nemndlederne i utøvelsen av samtaleprosess.

Nemndene er positive til at det gis retningslinjer for hvilke momenter som bør inngå og vektlegges i vurderinger av om saker er egnet eller ikke for samtaleprosess. Et krav om at nemndleder skal begrunne hvorfor/hvorfor ikke en sak er egnet til samtaleprosess vil kunne være et virkemiddel for å sikre at foretas reelle vurderinger av sakens egnethet; både i forkant, ved igangsetting og underveis i prosessen. Momenter vil virke normerende i den forstand at det sier noe om hva nemndleder må eller bør vurdere.

Nemndene mener ikke at man skal ekskludere enkelte sakstyper fra samtaleprosess. Erfaring har vist at saker som en i utgangspunktet tenkte kanskje ikke var så egnet, viste seg å være det likevel. Ingen saker er like, og i den enkelte sakstype er det ulike variabler å hensynta. Det må derfor være opp til den enkelte nemndleders skjønn å foreta den endelige vurderingen. Derimot er nemndene enige i at det for enkelte sakstyper bør foretas en særskilt vurdering med særlig søkelys på saker som haster. Om det besluttes samtaleprosess i denne type saker, bør det sikres at tidsaspektet og barnets beste fortløpende følges opp.

Tatt i betraktning konsekvensene det har for partene om det besluttes om samtaleprosess skal tilbys eller ikke tilbys, bør det vurderes å gi momenter forankring i samtaleprosessforskriften. Alternativt kan dette tas inn i Sentralenhetens veileder for samtaleprosess som er under revidering.

Utvalgets forslag 41, evaluering av samtaleprosess

Nemndene er enige i at det bør foretas en evaluering av samtaleprosess, slik utvalget foreslår. I en evaluering av samtaleprosess opp mot rettssikkerhetskravene i tvungne barnevernssaker, vil det være særlig viktig å innhente informasjon fra barn og foreldre. Vi ser også at det er aktuelt å foreta en sammenligning med ordinær behandling i nemnda. De generelle utfordringene som er anført under utvalgets problemforståelse til NOUen kap. 15, og problemstillingene som er nevnt i kommentarene til forslag 19 vurderes også som meget relevante i en evaluering av samtaleprosessen som sådan.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

I tillegg til de ulike tema/bekymringer utvalget ønsker evaluert, vil nemndene legge til et ønske om en følgeevaluering. Vi vet at en slik evaluering er meget tids- og kostnadskrevende, men at det vil være svært nyttig i det videre arbeidet med å utvikle samtaleprosess som ikke går på bekostning av rettssikkerheten for barn og foreldre.

Utvalgets forslag 42, utrede om samtaleprosess kan benyttes «forebyggende»

Flertallet av nemndene støtter forslaget om å utrede samtaleprosess som

«forebyggende» virkemiddel. Forslaget reiser prinsipielle spørsmål om hvilken funksjon Barneverns- og helsenemnda skal ha i fremtiden. En eventuell utredning må gå nøye inn i dette spørsmålet. Forebyggende samtaleprosess vil kreve lovhjemler som klart skiller mellom saker i forebyggende og saker i det tvungne sporet. Det vises ellers til kommentarene til kapittel 13, forslag 19 om Barneverns- og helsenemndas rolle og ansvar.

Tilleggsforslag fra nemndene, endring av nemndas kompetanse i dobbeltsporsaker

Nemndene deler utvalgets korte bemerkning om at det dobbeltsporede systemet ikke tilfredsstillende til kravene til effektiv og hensynsfull saksbehandling når et barn er involvert i en foreldretvist og barnevernssak samtidig.

Utvalget legger til grunn at det er et pågående arbeid om dobbeltsporproblematikken i tilknytning til oppfølgingen av NOU 2020:11 og NOU 2020:14. Nemndene mener departementene bør intensivere arbeidet med denne tematikken som har vært et tilbakevendende tema i mange år. Det dobbeltsporede system fører til mange parallelle prosesser som kunne vært unngått med en mindre rigid ansvarsfordeling mellom nemnder og domstolene. Nemndene opplever at problemet er aktuelt i stadig flere saker.

En eventuell rettssikkerhetsreform bør inkludere en nøye vurdering av å gi Barneverns- og helsenemnda kompetanse til å overføre foreldreansvar og fast bosted/omsorgsansvaret mellom foreldrene når saker reises for nemnda etter barnevernloven. Gis nemnda slik kompetanse vil det antagelig føre til mindre bruk av tvang og gjøre det lettere å treffe avgjørelser som innebærer at barnet kontinuerlig kan bo hos en av sine foreldre. Alt dette vil fremme berørte barns behov for ro og kontinuitet.

Lovgiver bør også legge stor vekt på at dobbeltsporsystemet lett fører til det som Barnekomiteen advarer mot; negative konsekvenser av en tankeløs praktisering av retten til medvirkning (Generell kommentar nr. 12 avsnitt 21 siste strekpunkt). Dette fordi det dobbeltsporede systemet innebærer at berørte barn også involveres "dobbelt". Det bør veie tungt for lovgiver å innrette beslutningssystemet på en måte som legger til rette for skånsomme prosesser. I en viss utstrekning er lovgiver også forpliktet til dette. Det vises til Barnekomiteens Generell kommentar nr. 12 avsnitt 24

"Komiteen understreker at et barn ikke skal forhøres oftere enn det som er nødvendig, særlig ikke dersom det er snakk om gransking av hendelser som har vært til skade for barnet. "Høringen" av et barn er en vanskelig prosess som kan ha traumatisk virkning på han eller henne."

En utvidelse av nemndas kompetanse til å overføre foreldreansvar og omsorgsansvar i saker nemnda har til behandling etter barnevernloven vil føre til færre prosesser i nemndene og i domstolene, og ikke minst føre til raskere avgjørelser.

Sakkyndige i barnevernssaker (NOU kapittel 16)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene slutter seg til utvalgets vurdering av at det er svakheter i dagen system for bruk av sakkyndighet i barnevernssaker. Vår bekymring knytter seg i første rekke til manglende tilgang til kompetente sakkyndige. Det kan være utfordrende å finne frem til den sakkyndige som har riktig kompetanse. Dersom nemnda oppnevner en sakkyndig for å utrede hele eller deler av saken, vil det kunne føre til seks måneders lengre saksbehandlingstid og enkelte ganger mer. Behovet for en rask avgjørelse i saken, fører til at nemndene noen ganger må bruke sakkyndige som ikke har

gjennomgått sakkyndigopplæringen.

Vår erfaring er at de fleste sakkyndige leverer faglig gode utredninger de gangene nemndene oppnevner, men er enig med utvalget i at kvaliteten varierer for mye. I saker der barnevernstjenesten oppnevner sakkyndige, er det for ofte slik at mandatet har mangler ved at de er uklare og ikke tilstrekkelig spisset opp mot det som er sakens tema.

Nemndene er enig med utvalget i at det kan være legitimitetsutfordringer når partene selv oppnevner sakkyndige, selv om det varierer hvor mye dette blir gjort til et tema i den enkelte sak. Samlet utgjør dette en risiko for at sakkyndig vurderinger i barnevernssaker brukes på måter som kan svekke rettssikkerheten til foreldre og barn.

Utvalgets forslag 43, Tilgang til å benytte sakkyndige avgrenses til nemnd og domstol

De fleste nemndene støtter utvalgets forslag om at det som hovedregel er nemnd og domstol som skal oppnevne sakkyndige i barnevernssaker. Dette vil sikre likere tilgang til sakkyndigkompetanse og bryte de økonomiske bindingene mellom barneverntjenesten og de sakkyndige. Forslaget om krav til spesialistvurderinger og at Bufetat bistår i vurderingene i krevende saker, vil dessuten frigjøre kapasitet. En slik ordning vil i tillegg fjerne den uheldige konkurransesituasjonen vi har i dag, der barnevernstjenesten, nemnder og domstoler i stor grad bruker de samme sakkyndige, men honorer den etter ulike regelsett.

Nemndene er videre enig med utvalget at det er viktig å beholde muligheten for barnevernstjenesten til å benytte seg av eksterne sakkyndige i enkelttilfeller, da det etter omstendighetene kan være nødvendig for å saken tilstrekkelig opplyst.

En nemnd er uenig i forslaget og viser til at begrensninger i barnevernstjenestens adgang til å engasjere sakkyndige vil endre forutsetningen om at det er barnevernstjenesten som har ansvaret for at saken er tilstrekkelig opplyst, og vil samtidig kunne føre til at det fremmes saker der barneverntjenesten i realiteten ikke har konkludert med hvorvidt vilkårene for tvangstiltak er oppfylt. Denne nemnda peker på at det vil være utfordrende å regulere begrensninger i en kommunes adgang til å engasjere sakkyndige med det formål at statlige organer skal ha fortrinnsrett til deres kompetanse. En slik ordning legger ikke bare begrensninger på kommunenes handlefrihet, men også på de sakkyndiges rett til å selge sine tjenester.

Utvalgets forslag 44, 45 og 46, forskriftsfesting av sakkyndiges arbeid og rapport

Variasjonen i kvaliteten til sakkyndige utredninger kan tilskrives ulike oppfatninger og kunnskap av hva som er god kvalitet i den sakkyndiges arbeid. En regulering av hvilke krav som skal stilles til den sakkyndige mandat, arbeid og til rapportens utforming, vil etter nemndenes vurdering kunne bidra til økt kvalitet. Kravene til kontradiksjon i saksbehandlingen ved fastsettelsen av den sakkyndiges mandat kan synes åpenbare. Likevel er det vår erfaring i dag at barnevernstjenesten gir mandat til den sakkyndige uten at partene gis mulighet for å gi sine innspill.

Utvalgets forslag nr. 47, krav til spesialkompetanse hos sakkyndige i barnevernssaker

Nemndene støtter også utvalgets forslag om å forskriftsfeste at den sakkyndige må dokumentere spesialkompetanse innenfor det området som skal utredes, og at sakkyndigregisteret må forbedres slik at oppdragsgiver lett kan få innsikt i hvilken kompetanse og erfaring den sakkyndige har.

Forutsatt at tilgangen til sakkyndige forbedres betydelig, er nemndene enig med utvalget om at det på sikt bør innføres et krav om at det bare kan benyttes sakkyndige som står i registret. En slik endring er bare realistisk dersom barnevernstjenesten behov for spisskompetanse løses på en annen måte enn gjennom bruk av eksterne sakkyndige.

Utvalgets forslag 48, utrede krav til bruk av to sakkyndige og om fagkyndige bør involveres i saksforberedelser

Av hensyn til likebehandling, er nemndene betenkt over å gi fagkyndig medlem en større rolle i saksbehandlingen enn alminnelig medlem. Nemnda legger til grunn at forslaget om å utrede bruk av fagkyndige i saksforberedelsen er det samme som foreslås i forslag 31, hvor både fagkyndig og alminnelig medlem foreslås en rolle i saksforberedelsen. Et flertall av nemndene slutter seg som nevnt til dette.

Fagkyndige i nemndene gis i dag tilgang til sakens dokumenter før forhandlingsmøte, men bidrar ikke med vurdering av rapporter og utforming av mandater før eventuelt i forhandlingsmøtet. Utvalgets forslag kan være et hensiktsmessig tiltak for å kvalitetssikre beslutningsgrunnlaget før forhandlingsmøte, og kan bidra til at enkelt saker ikke må utsettes fordi det senere viser seg å være behov for sakkyndig utredning.

Et mindretall er uenig i at spørsmålet utredes og viser til at en ytterligere involvering av fagkyndige i saksforberedelsen vil forsinke saksbehandlingen og øke ressursbruken.

Nemndene har ikke tradisjon for å oppnevne to sakkyndige, men er åpen for at det bør utredes om dette bør være praksis også i barnevernssaker.

Utvalgets forslag vil utfordre tilgangen til sakkyndige, ettersom fagkyndige medlemmer i nemdenes utvalg, også tar oppdrag som fagkyndige dommere og sakkyndige. En eventuell utredning må derfor se systemet for fagkyndighet og sakkyndighet i barnevernssakene under ett.

Foreldres og barns rett til samvær og gjenforening (NOU kapittel 18)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene er enige med utvalget i at det er et usikkert utfordringsbilde når det gjelder oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse og samvær. I tillegg til de fem hovedutfordringene og tiltakene som foreslås for å møte disse (kommenteres nedenfor), mener nemndene det er grunn til å påpeke følgende:

For det første, er det tilfredsstillende ordninger i loven for å ivareta formålet om at omsorgsovertakelser som utgangspunkt skal være midlertidige? Særlig kunne det vært grunn til å vurdere om det skal angis tydeligere frister for når barnevernstjenesten og/eller nemndene skal vurdere opprettholdelse av omsorgen og begrensninger i samvær.

Det kan spørres om barnevernsloven § 8-3 tredje ledd er tilstrekkelig til å ivareta barnets rett til regelmessig revurdering etter BK art. 25. Nemndene nøyer seg med å vise til kommentarene til bestemmelsen i Jon Tobin, *The UN Convention on the Child: A Commentary*, 2019. Det kan også vises til at svenske Lag (1990:50) med særskilda bestämmelser om vard av unga (LUV) § 13 gir en plikt for socialnämnden hver tredje måned å vurdere om vedtatte begrensninger i samvær og kontakt er nødvendige. Videre gir LUV § 13 socialnämnden en plikt til å vurdere om en omsorgsovertakelse skal opprettholdes, hver sjettede måned. I Danmark krever Servicelovens § 62 Lov om social service, Bekendtgørelse nr. 102 af 29/01/2018 at børn og unge utvalget treffer

nytt vedtak om opprettholdelse av omsorgsovertakelse, dersom omsorgsovertakelsen skal vare utover ett år. Deretter skal tilsvarende vedtak treffes hvert andre år.

For det andre er det grunn til å spørre om det er likebehandling i samværsutmålingen i nemnder og domstoler, og om den er i samsvar med EMDs praksis og til barnets beste. I oppfølging av Strand Lobben dommen den 20-22. september 2022 uttalte Europarådets ministerkomite følgende:

“It is positive that the level of contact rights granted by the CSWBs to biological parents has continued to rise further from the 2019-level, slowly moving closer towards what the Court has emphasised as the necessary level for maintaining the goal of family reunification.[13] The consolidation of this positive trend should be a key focus for the authorities, particularly given that the number of cases with contact determined at only four to six times a year appears to be quite high.”

Fotnote 13 lyder slik: “See M.L. v Norway, No. 64639/16, §79, “Family reunification cannot normally be expected to be sufficiently supported if there are intervals of weeks, or even months, between each contact session””. Høyesterett har uttalt seg i mer vage vendinger om denne formuleringen, jf. HR-2020-662 (134) og HR-2021-474-A (40). I den norske diskurs har flere uttrykt bekymring for om det har skjedd en utvikling som innebærer at det utmåles mer samvær enn det som er til barnets beste. Andre har påpekt at utviklingen bort fra praksisen med “normalsamvær” innebærer større fare for at lignende tilfeller risikerer ulik behandling (Hellerslia punkt 6.3).

Nemndene ber departementet vurdere om det er mulig å ta noen grep som kan fremme likebehandling av samværs spørsmålet, samtidig som man opprettholder det konkret og individuelt tilpassede. Uten å ta stilling til om tilsvarende ordning bør innføres i Norge, anbefales det at man eventuelt se nærmere til Danmark. Den danske serviceloven § 71 stk. 2 bestemmer at samvær og kontakt sjeldnere enn én gang i måneden likestilles med «afbrydelse af forbindelsen». Dette krever at avgjørelsen skal treffes av barn og unge-udvalget. Kommunalbestyrelsen er gitt kompetanse til selv å regulere samvær som settes til én gang i måneden eller mere, se serviceloven § 71 stk. 2 (i forslag til Barnets lov § 104 nr. 5 grensen satt til 1 gang hver 4. uke).

Utvalgets forslag 49, tydeligere føringer til innholdet i oppfølgingen av foreldre

Nemndene slutter seg til forslag som vil innebærer en mer systematisk oppfølging av foreldre. I saker som gjelder endring av samvær, tilbakeføring og særlig adopsjon har barnevernstjenestens oppfølging av foreldre stor betydning. Selv om det har blitt en mer aktiv oppfølging av foreldre de senere år, opplever nemndene at oppfølgingen varierer. Dette gjelder både tilrettelegging for samvær, men også hvor aktive tjenesten er til å tilby veiledning for å bedre samvær og/eller foreldrenes omsorgsevne.

Utvalgets forslag 50, utredning av samtaleprosess for å fastsette oppfølgingsplaner

Bakgrunnen for forslaget er at utvalget mener at det foreligger utfordringer med hensyn til mangelfull oppfølging etter omsorgsovertakelse. Utvalget tenker at samtaleprosess kan være en egnet arene for en slik dialogbasert prosess, og at møtet mellom partene og deres representanter bør finne sted kort tid etter omsorgsovertakelsen. Utvalget vurderer at den konkrete innretningen av samtaleprosessen i disse tilfellene bør utredes nærmere.

Et flertall av nemndene støtter forslaget om en utredning. Utredningen bør eventuelt

ses i sammenheng med en eventuell utredning av samtaleprosess ved frivillige plasseringer (forslag 19) og som forebyggende verktøy (forslag 42). De samme problemstillingene som nemnda har nevnt i tilknytning til forslag 19 har betydning også for dette forslaget. Flertallet av nemndene mener en utredning inkludere å utrede en klageordning med nemnda som klageinstans, og som følger de vanlige prosessuelle reglene for klagebehandling, som alternativ til samtaleprosess.

Tre nemnder støtter ikke forslaget om at spørsmålet utredes, blant annet under henvisning til at det utfordrer nemndas rolle som avgjørelsesorgan.

Økonomiske og administrative konsekvenser for nemndene

Forslaget, om det blir en realitet, vil innebære betydelige økonomiske og administrative kostnader både i barnevernstjenestene og i nemnda, samt i salærkostnader til partenes prosessfullmektiger og tolker mv.

Utvalgets forslag 53, tydeliggjøring av plasseringers antatte varighet og endringsbehov i avgjørelser om omsorgsovertakelse

Et flertall av nemndene er positive til forslaget om at nemnda og domstolen i sine avgjørelser må tydeliggjøre hvilke endringer som må skje fra foreldrenes sin side for at tilbakeføring kan skje. Dette fordi det kan skape mer forutsigbarhet og rettssikkerhet, og er mulig å gjøre på grunnlag av det beslutningsgrunnlaget som ligger til grunn i omsorgsovertakelsessaken. En annen sak er at det kan oppstå nye og endrede forhold hos barnet og/eller foreldrene, som likevel kan forhindre tilbakeføring.

Et flertall av nemndene er derimot usikre på om nemnd og domstol bør avkreves å ta stilling til varigheten av en plassering på tidspunktet for omsorgsovertakelsen, og mener dette eventuelt må utredes nærmere. Selv om det ofte vil la seg gjøre å si noe om sannsynligheten for varigheten ved omsorgsovertakelsen, er risikoen for at man tar feil ikke ubetydelig. Dessuten. Nemndene minner ellers om at nettopp praksisen med tidlige antakelser om langvarige plasseringer har vært en sentral bakenforliggende årsak til domfellelsene i EMD.

Dersom et standpunkt om varighet i omsorgsvedtaket ikke virker inn på muligheten biologiske foreldre og barnet har til å opprettholde og/eller utvikle og styrke sin relasjon, vil ordningen være mindre betenkelig fra et EMK-rettslig ståsted. Høyesteretts uttalelser i HR-2020-661-S om at man kan legge til grunn at plasseringen etter all sannsynlighet vil være langvarig ved valg av plasseringsted og omsorgsplan (dommens avsnitt 145) må antagelig leses med et slikt forbehold. Det er imidlertid uklart hvordan utvalget mener forslaget er ment å virke inn på avveilingen mellom gjenforeningsmålet/biologisk familie og barnets behov for ro og kontinuitet. Dette må i det minste avklares hvis forslaget skal forfølges.

Når det har gått en tid etter omsorgsovertakelsen og foreldrene har fått muligheten til å vise sine evner som omsorgspersoner, vil det være lettere å ta stilling til varigheten av en plassering. En regel som gir en plikt til å vurdere varigheten av plasseringen for eksempel to eller tre år etter omsorgsovertakelsen vil også redusere risikoen for å komme på kant med EMK.

Dersom man skulle gi en plikt for nemndene og/eller domstolene til å ta stilling til varigheten allerede ved omsorgsovertakelsen – som fører til at gjenforeningsmålet kan oppgis eller modifiseres – må det skje med grunnlag i EMD og Høyesteretts føringer for hvilke situasjoner dette er rettslig akseptabelt. En måte å legge til rette for dette kunne være å lovfeste et høyere beviskrav om at manglene i omsorgssituasjonen vil være varige, for eksempel “overveiende sannsynlighet”.

Dette ville også harmonere med barnevernsloven § 5-1 d)-f) som regulerer når antatt fremtidig omsorgssvikt kan gi grunnlag for omsorgsovertakelse. Det er nærliggende å sammenligne situasjonene; i begge tilfellene må det foretas krevende fremtidsvurderinger.

To nemnder er uttrykkelig uenig i begge forslagene i nr. 53.

Fosterhjem og institusjon (NOU kapittel 19 og 20)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene er i hovedsak enige med utvalgets beskrivelse av «hvor skoen trykker» for barn i fosterhjem og institusjon. Nemndene vil særlig trekke frem utfordringen med at det er så mange flyttinger. For barn på atferdsinstitusjoner er det en betydelig risiko for at barn ikke får ivaretatt grunnleggende rett til ikke å bli utsatt for en uforholdsmessig frihetsberøvelse. Det vises til kommentarene til utvalgets forslag 38.

Utvalgets forslag 57, klargjøring av ansvarsdelingen mellom fosterforeldre, barnevernet og foreldrene

Utvalget forslår at det nedfelles en retningslinje hvor beslutningsmyndigheten til fosterforeldrene konkretiseres. Beslutningsmyndigheten er generell i lovteksten, og dessuten er de ulike hjemlene for barnevernets myndighet samlet i ulike spesiallover hvilket skaper et fragmentarisk bilde. Den foreslåtte retningslinjen vil kunne bidra til både konkretisering og oversikt. Nemndene vurderer at det bør sikres skriftlig og konkret skjønsmessig ansvarsdelegering i det enkelte tilfellet og at dialogen mellom de involverte vektlegges.

Utvalgets forslag 58, økning av fosterforeldrenes beslutningsmyndighet

Nemndene er delvis positive til forslaget om å gi større beslutningsmyndighet til fosterforeldrene. Nemndene er positive til forslaget om at fosterforeldrene gis klagerett, men stiller seg kritiske til de øvrige to forslagene som begge innebærer en innskrenkning av restforeldreansvaret for de biologiske foreldrene.

Forslagene må sees i sammenheng med forslaget om oppvekstadsopsjon som gjelder familier hvor gjenforeningsmålsettingen er oppgitt. De tre forslagene om økning av beslutningsmyndigheten gjelder derfor der gjenforeningsformålet ikke er oppgitt.

Det første forslaget innebærer at fosterforeldre gis klagerett på offentlige avgjørelser (som faller utenfor barnevernssaken) om fosterbarnet. Her menes at fosterforeldrene skal kunne bistå barnet med å følge opp eller klage på vedtak om ekstraressurser på skolen, henvisning til PPT eller BUP, avlastningstiltak og barnebolig mv. Slik nemndene tolker utvalgets forslag, gjelder dette i realiteten en overføring eller delegering av myndighet som allerede tilligger barnevernstjenesten i kraft av barnevernsloven og spesiallovene. Fosterforeldrene vil da kunne gis partsrettigheter i saker som gjelder skole- og helsemessige forhold rundt barnet som naturlig følger det daglige omsorgsansvaret etter fullmakt fra barnevernstjenesten. Her vil eksempelvis mer inngripende grunnleggende personlige forhold ikke falle innunder fosterforeldrenes partsrettigheter. Det vil innebære et gode for barnet at fosterforeldrene, som er tett på barnet i det daglige og vil kunne agere raskt om nødvendig, gis mulighet til å stå på for barnets rettigheter på viktige livsområder for barnet. Slik forslaget fortolkes, vil også barnevernstjenesten selv kunne ivareta klageretten om nødvendig.

Det andre forslaget går ut på at restforeldreansvaret for biologiske foreldre innskrenkes slik at skolevalg ikke lenger tilhører foreldrene. Forslaget innebærer, slik

dette fortolkes, at deler av nåværende lovtekst (som er satt i kursiv) strykes: «Foreldrenes foreldreansvar er begrenset til avgjørelser om barnets grunnleggende personlige forhold, som valg av type skole, endring av navn, samtykke til adopsjon og inn- og utmelding i tros- og livssynssamfunn.». Det å innskrenke restforeldreansvaret i forhold til barn som er midlertidig plassert, bør utredes nærmere for å avklare hvor reelt dette behovet viser seg å være i praksis. En slik lovendring bør ha vektige grunner og det bør ligge mer konkret informasjon og forskning til grunn før man griper inn i den del av restforeldreansvaret som gjelder slike mer grunnleggende personlige forhold. Her er det også viktig å ta i betraktning at forslaget gjelder der gjenforeningsformålet ikke er oppgitt, slik at omsorgsovertakelsen er midlertidig. De mer grunnleggende personlige forholdene gir etter sin natur mer langsiktige konsekvenser som foreldrene derfor burde råde over.

Det tredje forslaget innebærer en grunnleggende endring av dagens system slik at omsorgsovertakelseskonseptet erstattes av ansvarsovertakelse. Dette drøftes ikke særlig inngående, men utvalget viser til tidligere drøfting inntatt i Ot.prp.nr. 44 (1990-1991) som konkluderte med at man beholdt dagens system. Nemndene stiller seg ikke bak en omkamp rundt dette spørsmålet blant annet fordi en ren ansvarsovertakelse juridisk sett vil innebære et langt større inngrep i retten til familieliv for de biologiske foreldrene. Det vil følgelig være nødvendig med enda mer tungtveiende begrunnelse for inngrepet, hvilket vil si at terskelen for å flytte barna ut av hjemmet i praksis vil bli hevet. Også i dette spørsmålet har det betydning at forslaget gjelder de midlertidige omsorgsovertakelsene hvor følgelig behovet for inngrep i de mer grunnleggende personlige forhold hos barnet blir mer perifert.

Utvalgets forslag 59, oppfølging og veiledning av fosterhjem for barn med urfolks- og minoritetsbakgrunn

Utvalgets forslag om utredning av ordninger for oppfølging og veiledning av fosterhjem for barn med urfolks- og minoritetsbakgrunn, er nemndene positive til. Det tilføyes også at det vil være av betydning at barna også i større grad sikres vedlikehold av sitt morsmål i skolesammenheng der de allerede snakker dette ved plassering.

Utvalgets forslag 60, faglig anbefaling om rådslag ved flytting

Anbefalingen om rådslag foreslås som et ledd i å forebygge flyttinger. Forslaget går ut på å kartlegge nærmere om en mulig flytting av et barn ut av fosterhjem kan unngås, eller bidra til at det gjennomføres en barnesensitiv flytting. Nemnda deler utvalgets problemforståelse og er positive til at det gjennomføres en rådslagning så tidlig som mulig av hensyn til barna dette gjelder og skal være uavhengig av om plasseringen er hjemlet på tvangsmessig eller frivillig grunnlag.

Utvalget foreslår at Statsforvalteren trekkes inn som mekler når barnet man vurderer å flytte ut har behov for hjelp fra flere instanser og situasjonen synes fastlåst.

I lys av at utvalget foreslår utredet bruk av samtaleprosess på nye områder, vil nemndene her spille inn om en eventuell utredning også kan utrede om samtaleprosess kan være et hensiktsmessig verktøy for å forebygge flyttinger. Nevnte problemstillinger til forslag 19 vil være relevante også her.

Utvalgets forslag 64, 65 og 66, bruk av institusjon må begrunnes særskilt, fosterhjem tilpasses barns behov for relasjon, omsorg og behandling og gjennomgang av tvangsregelverket

Nemndenes erfaring er at det allerede i dag gis en særskilt begrunnelse fra barnevernstjenesten når det, i andre saker enn atferdssaker, fremmes forslag om

plassering i institusjon. Det er også vår erfaring at dette også begrunnes særskilt i nemndenes vedtak. Nemndene er likevel positive til forslag 64 om at bruk av institusjon må begrunnes særskilt. Det kan muligens dessuten bidra til at man må begrunne mer utfyllende hvorfor institusjon er et gode for noen barn ut fra deres behov.

Forslag 65 utløser et behov for flere spesialiserte fosterhjem og dessuten at ordningen også utvikles og tilpasses slik at barn med særlig store behov kan oppleve stabilitet ved å bli boende i fosterhjemmet over tid.

Nemndene mener det er viktig at departementet prioriterer å gjennomgå tvangsregelverket opp mot EMK og Barnekonvensjonen slik utvalget forslår i forslag 66. Det fremstår som presserende å utrede ordninger for hyppigere rettslig kontroll slik nemnda allerede har anbefalt i vedlagte brev.

Kontinuitet og familieliv for barn som ikke kan tilbakeføres til opprinnelige foreldre (NOU kapittel 21)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene deler utvalgets problemforståelse. Det fremstår som presserende å utvikle tiltak som kan sikre stabilitet og kontinuitet for barn som av ulike grunner ikke kan tilbakeføres.

Det stemmer også som utvalget skriver at barnevernslovens adopsjonsbestemmelse ikke strider mot EMK. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved om utvalget har en for overfladisk vurdering av jussen, når det kategorisk hevdes at få adopsjoner ikke skyldes at jussen er uklar eller "rettslige barrierer" som følge av praksis fra EMD. Her nevnes bare to forhold:

For det første, utvalget peker på at Høyesterett har oppsummert at gjenforeningsmålet kan oppgis i tre situasjoner. Imidlertid er det en vesentlig mangel ved utvalgets gjengivelse av rettstilstanden når det ikke nevnes at adopsjonsvedtak i utgangspunktet ikke kan begrunnes med manglende familiebånd til opprinnelig familie der myndighetene tidligere ikke har truffet tilstrekkelige tiltak med sikte på å oppnå gjenforening. Selv om dette ikke gjelder helt unntaksfritt (se HR-2020-661-S avsn. 135-139) er utgangspunktet praktisk i svært mange saker – grunnet den tidligere omfattende praksis med langvarige fosterhjems plasseringer.

For det andre, det kan hevdes at den rettslige terskelen etter EMK når det gjelder adopsjon og adopsjonslignende tiltak er lavere dersom det åpnes for mer kontakt mellom barnet og den opprinnelige familien enn det som er vanlig ved besøkskontakt. Se om betydningen samvær/kontakt kan ha i for eksempel EMDs dom av 10. mars 2020, Pedersen mot Norge (klagenr. 39710) avsn. 70. Ordninger med mer omfattende besøkskontakt kunne gitt større muligheter for å sikre barns behov for kontinuitet i familien det er plassert hos. Dessverre tar utvalget ikke opp denne muligheten.

Utvalgets forslag 68, plikt til å snakke med barn om tilhørighet, kontinuitet og familieliv

Nemndene tenker det er en del av barnets rett til å medvirke til barneverntjenestens oppfølging, at barnet får uttale seg fritt om bl.a. sine syn på tilhørighet, kontinuitet og familieliv. Men dette er ikke de eneste forhold barn har rett til å uttale seg om. Det er heller ikke det eneste som kan være viktig å få barnets mening om når det skal tas beslutninger om den videre oppfølging av barn og foreldre.

For å bevisstgjøre barnevernstjenesten, tenker nemndene at det kan være nyttig å

lovfeste barneverntjenestens plikt til å snakke med barn som en del av oppfølgingsplikten i § 8-3, slik utvalget foreslår. Dersom det også skal fremgå av lovteksten hvilke tema man skal snakke med barnet om, bør temaet ikke avgrenses til "tilhørighet, kontinuitet og familieliv". En rettighetsbasert tilnærming til barnets beste tilsier en mer helhetlig tilnærming. En alternativ løsning kunne for eksempel være: "Barnevernstjenesten skal som en del av oppfølgingen samtale med barnet om momentene som er nevnt i § 1-3 første ledd, og deretter vurdere betydningen av barnets tilhørighet, kontinuitet og familieliv".

Utvalgets forslag 70, forplikte barnevernstjenesten til å vurdere kontinuitet og familieliv for barn

Nemndene mener tydeligere plikter for barnevernstjenesten til å vurdere barns behov for kontinuitet og familieliv og tiltak for å ivareta dette, vil være en vesentlig forbedring av rettsikkerheten for både barn og foreldre.

Når det gjelder forslaget til ny § 8-3 første ledd vises det til nemndas kommentarer over (utvalgets forslag 68).

Nemndene støtter fullt ut forslaget om en klar regel om at adopsjon eller adopsjonslignende tiltak skal vurderes etter 3 år og deretter hvert årlig. Nemnda tiltrer også utvalgets begrunnelse for en slik regel. Nemndene vil i tillegg tilføye at det antagelig også vil være mer forutsigbart for en del foreldre å forholde seg til et slikt tidsregime sammenlignet dagens ordning hvor spørsmålet er overlatt til barneverntjenestens skjønn.

Utvalgets forslag 71, ny ordning med oppvekstadopsjon

Nemndene er enig med utvalget i at mange barn som er under offentlig omsorg antagelig trenger bedre vern om sitt nåværende familieliv. Nemndene ser også at det kan være grunn til å vurdere alternativer for å sikre barns behov for kontinuitet og trygghet i fosterhjemsfamilien.

Nemndene er likevel usikker på behovet for en såkalt oppvekstadopsjon som utvalget foreslår, og trekker her særlig frem:

- Det fremstår som uklart om det er dekning for utvalgets premiss om at opprinnelige foreldre vil være interessert i en ordning hvor alle rettigheter og plikter opphører, med unntak for arverett, odelsrett og statsborgerskap.
- Er det holdepunkter for å si at fosterfamilier som ikke ønsker adopsjon, vil være mer interessert i en oppvekstadopsjon?
- Slik oppvekstadopsjon er foreslått utformet, er det ikke lettere å forene med EMK art. 8 enn ordinær tvangsadopsjon. EMD legger seg i liten grad opp i hvilke ordninger statene har for langvarige plasseringer. Det avgjørende er om det er grunnlag for å oppgi gjenforeningsmålet.
- Nemnda tviler på at forslaget innebærer at opprinnelige foreldres omsorgsevne i mindre grad blir gjenstand for vurdering, slik utvalget legger til grunn. Dette fordi barnets behov for stabilitet ikke alltid kan danne et selvstendig grunnlag for å oppgi gjenforeningsmålet (se over). Ofte vil det også være uklare grenser mellom barns behov for kontinuitet i ny familie og opprinnelige foreldres omsorgsevner.

I forbindelse med, eller uavhengig av, en eventuell vurdering av ny oppvekstadopsjonsordning, mener et flertall av nemndene at det bør utredes en åpen adopsjon hvor det åpnes for besøkskontakt i noe større omfang enn det som er ordningen i dag. Utredningen bør eventuelt inkludere hensiktsmessigheten av en hjemmel for nemnda til å fastsette besøkskontakt uten krav om samtykke fra

fosterforeldrene.

Et nytt adopsjonstiltak vil ha administrative og økonomiske konsekvenser for nemndene. Men forutsetningen er jo at tiltaket er tilstrekkelig relevant og praktisk til at det vil bli fremmet for nemndene.

Utvalgets forslag 74, besøkskontakt med søsken

Nemndene mener det må tas på alvor at søskenrelasjoner også kan være viktig å opprettholde for barn som adopteres, slik utvalget påpeker. Søskenrelasjoner vil lett være et familieliv med menneskerettslig vern. Nemndene er derfor enig i at det kan ha noe for seg å lovfeste en rett til besøkskontakt med søsken etter adopsjoner.

Derimot fremstår utvalgets forslag om å gi søsken prosessuelle rettigheter i nemndssaken som mangelfullt utredet. Dette gjelder særlig fordi et tilsvarende forslag for søskensamvær etter omsorgsovertakelse ble grundig utredet og forkastet under utarbeidelsen av ny barnevernslov. I Prop. 133 L (2020-2021) punkt 13.4.3.3 uttalte departementet bl.a.:

“Departementet mener det er viktig å styrke og ivareta søskens rett til familieliv med hverandre, og foreslår endringer som styrker søskens mulighet for samvær med hverandre. Departementet mener likevel det er nødvendig å gå bort fra den delen av forslaget som gjelder prosessuelle rettigheter for søsken, og forslaget om at barneverns- og helsenemnda skal ta stilling til søskensamvær.

... et stort flertall av høringsinstansene mente at en gjennomføring av forslaget om prosessuelle rettigheter kan medføre uheldige konsekvenser for barnet. I tillegg ville det skape vesentlige prosessuelle utfordringer og administrative konsekvenser både for nemnda, domstolen og barnevernstjenesten, dersom nemnda skal fastsette søskensamvær. Innspillene fra høringen tilsier også at det ikke er et stort faktisk behov for en klageadgang ved fastsettelse av søskensamvær, og at spørsmålet om tilrettelegging av søskensamvær kan håndteres uten å tilkjenne søsken prosessuelle rettigheter”

Nemndene tilhørte de av høringsinstansene som uttrykte betydelige betenkeligheter med å gi søsken prosessuelle rettigheter ved nemndsbehandling av søskensamvær. Selv om det er langt færre saker om besøkskontakt sammenlignet med saker som gjelder samvær etter omsorgsovertakelse, gjør de samme betenkelighetene seg minst like sterkt gjeldende for de barna som blir berørt. Å gi søsken prosessuelle rettigheter i besøkskontakt-saker kan hevdes å være enda mer betenkelig, da det kan true selve adopsjonsformålet som primært er å skape ro, forutsigbarhet og kontinuitet for barnet.

På denne bakgrunn støtter nemndene ikke utvalgets forslag om å gi søsken prosessuelle rettigheter for nemnda. Det er antagelig ikke noe i veien for at nemnda kan fastsette søskensamvær uten at de aktuelle søsken gis partsrettigheter. Alternativt er spørsmålet om søskenkontakt noe som bør overlates til adoptivfamilien å regulere, slik ordningen er i dag. Den praktiske forskjellen trenger uansett ikke å bli så stor dersom man viderefører vilkåret om at fosterforeldre må samtykke i den aktuelle besøkskontakten.

I de få besøkskontakt-sakene nemndene har hvor barnet også har søsken i sin opprinnelige familie, vil en ordning om at nemnda skal fastsette besøkskontakt for søsken naturligvis ha administrative og økonomiske konsekvenser for nemndene.

Utvalgets forslag 76, forskning på adopsjon som barnevernstiltak

Nemndene støtter forslaget om forskning på adopsjoner i barnevernet. Forskingen

bør være tverrfaglig, hvoretter psykologi og juss bør være tunge komponenter.

Når det gjelder den juridiske forskningen, bør den blant annet rettes mot forholdene som er nevnt i punkt 10.1 og andre forhold som kan påvirke statens skjønnsmargin etter EMK når det gjelder oppgivelse av gjenforeningsmålet.

Godkjenning av personell i barnevernet (NOU kapittel 27)

Utvalgets problemforståelse

Nemndene er enig i utvalgets problemforståelse. I henhold til forskrift om politiattester etter barnevernloven § 11, kan det kreves fornyet politiattest etter politiregisterloven § 43. Imidlertid må det foretas en konkret vurdering av behovet for å fornye politiattesten, slik at det for eksempel ikke kan være et system med rutinemessig oppdatering av politiattesten for eksempel årlig. Forskriften gir derfor i dag ikke god nok sikkerhet for at dem med anmerkning utelukkes.

Utvalgets forslag 106, krav om jevnlig oppdatering av politiattest

Nemndene er enig med utvalget i at det bør være gode rutiner for å fornye vandelskontrollen. Den sikreste ordningen vil være at det gis adgang i forskrift om politiattester etter barnevernloven § 11, at det gis adgang til rutinemessig vandelskontroll, og ikke bare ha gode rutiner for å kreve det.

En endring i forskriften vil føre til større grad av sikkerhet for at personer som utfører handlinger som vil føre til anmerkning på politiattesten, blir utelukket fra å gjøre arbeid eller oppdrag for nemndene.

Forskning- og kunnskapsutvikling (NOU kapittel 29)

I likhet med utvalget vurderer også nemndene at et rettssikkert barnevern forutsetter et bedre informasjonsgrunnlag enn vi har i dag og bedre forskningsbasert kunnskap om effekten av barnevernstjenestens tiltak. Nemndene støtter utvalgets ulike forslag for å styrke og forbedre kunnskaps- og forskningsinnsatsen på feltet, og vil særlig understreke viktigheten av at forskningen må ha et barne- og ungdomsperspektiv, jf. utvalgets forslag nr. 114.

Nemndene vil også fremheve nytten av å etablere en datainfrastruktur for innsamling og tilgjengeliggjøring av statistikk og basisinformasjon. Pr. i dag går det med betydelige ressurser i nemndene til å utvikle, registrere og informere om sentral statistikk om bruk av barnevernslovens tvangsbestemmelser. For å møte informasjonsbehovet fra offentlige myndigheter, media, forskere og andre, er nemndenes saksbehandlingssystem under stadig utvikling og Sentralenheten svarer ut flere henvendelser månedlig. Dersom tiltaket skal fungere etter hensikten, må det foretas store endringer i nemndenes saksbehandlingssystem, som i dag hovedsakelig er innrettet for å sikre kvalitet og likhet i saksbehandlingen.

Svar på forespørsel om rettslig avklaring av adgangen til fornyet prøving etter barnevernsloven § 6-2.pdf (278.95 KB)

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på www.regjeringen.no.